

MESIANISMUL ARDELEAN ȘI BÂRLADUL ȘTEFAN NEAGOE

Oltea Rășcanu Gramaticu

Cuvinte cheie: Pontif, Vatican, Școala Normală, Codex Neagoeanus.

Keywords: pontif, Vatican, Normal School, Codex Neagoeanus.

Abstract:

Ștefan Neagoe was one of the great personalities of the culture in Bârlad in the latter half of the 19th century. He was born on the 18th of november 1838 in Micasasa locality in Trnsylvania.

He studied in Blaj, Sibiu and abroad in Vienna and Roma where he passed his examination for a doctor's degree in law and Romanic sciences. He worked for a short time as a public prosecutor in Bucharest, then he devoted himself to education. He participated in the foundation of "Al.I.Cuza" Gymnasium in Focșani, discharging the function of headmaster. In 1866 he settled down for good in the town of Bârlad. Șt.Neagoe carried on a valuable activity as a teacher, textbook publisher, literary, researcher, journalist and politician.

He passionately taught Romanian and Latin for 27 years at "Gh.Roșca Codreanu" High School in Bârlad. Șt.Neagoe brought his contribution to the opening of the Normal School, to the publication of the first newspaper in Bârlad "Semănătorul" ("The Sower"), of a "Grammar of the Romanian Language which knew eleven republications, to the publication of a manuscript of folk literature known under the name of Codex Neagoeanus. În 1881 he initiated another newspaper "Paloda" having a liberal political direction in which he criticized the hard condition of the peasants, of the rural education, of the Romanian population in the Austrian-Hungarian Empire. For his distinguished activity Șt. Neagoe received the "Bene Merenti" decoration and the "Coroana României" order. After a long suffering Ștefan Neagoe died on the 23rd of august 1897.

În panteonul cultural al Bârladului din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, printre personalitățile marcante ale spiritualității plaiurilor tutovene se numără și profesorul Ștefan Neagoe. Alături de Ioan Popescu, Solomon Haliță și Stroe Belloescu, Ștefan Neagoe face parte din pleiada intelectualilor ardeleni¹ care cu inima și condeiu au slujit înaltele idealuri de unitate, independență, progres, departe de locurile natale, dar tot pe pământ românesc, în primumordia Moldovă. Numeroși cărturari ardeleni stabiliți în decursul secolului al XIX-lea în diferite localități din

¹ Gh.Vrabie, *Mesianism ardelean*, București, Tipografia Cernica, 1937, 64 p.; idem, *Bârladul cultural*, București, 1938, p. 102-111; idem, *Dascăli ardeleni necunoscuți: Ioan Popescu, Ștefan Neagoe*, în „Familia”, București, anul VII, seria a III, nr.3-4, 1940, p.41-50; nr.5-6, 1940, p.49-54; Marin Vătafu, *Gh.Vrabie, Mesianism ardelean*, în „Gând românesc”, anul VI, nr.3-4, martie-aprilie, 1938, p.228-229; Nicolae Albu, *Un satelit al școlaei ardeleni: Ștefan Neagoe*, Sibiu, Institutul de Arte Grafice „Dacia traiană”, 1943, 23 p.

Țările Române au găsit aici un teren favorabil propagării misiei lor culturale și naționale.

Ștefan Neagoe s-a născut la 18 noiembrie 1838, în localitatea Micăseasa din Transilvania (astăzi județul Sibiu)², dintr-o familie de țărani, strâns legați prin năzuințe de păturile de jos ale românimii, ceea ce va insufla viitorului profesor credința nezdruccinată în vechimea și continuitatea străbunilor pe aceste meleaguri, în idealul arzător de dreptate și libertate a neamului său, obidit de secole de dominațiile străine.

Ștefan Neagoe urmează primele studii în comuna natală, apoi la Gimnaziul din Blaj, localitate cu puternică rezonanță în spiritualitatea românească, unde va trăi momente memorabile în primăvara anului 1848, când pe Câmpia Libertății va răsună vibranta chemare " Noi vrem să ne unim cu țara ! » a celor 40.000 de români care într-un singur glas au cerut punerea în fapt a istoricelor drepturi ale nației române, de unire și libertate socială și națională. Deși copil, aceste emoționante mărturii ale demnității naționale, îl vor urmări pe tot parcursul activității sale viitoare de dascăl și patriot.

Ambițiile familiei pentru ca fiul lor Ștefan să urce în ierarhia intelectualității transilvane se materializează prin înscrierea acestuia la Academia din Sibiu, la secția juridică³. În timpul studiilor universitare, Ștefan Neagoe se remarcă prin cunoștințele sale solide atât în domeniul juridic cât și literar-filosofic. Proaspătul licențiat își continuă studiile în două importante capitale ale culturii europene, Viena și Roma. Printr-o muncă stăruitoare, plină de pasiune, Ștefan Neagoe își ia doctoratul în drept și limbi romanice cu teza *Romanitas populi inter fluvium Tisa, Danubium et Mare Ponticum (Romanitatea poporului dintre Tisa, Dunăre și Marea Neagră)*⁴, susținută într-un cadru festiv, în prezența înaltului pontif Pius al IX-lea și a peste 170 de cardinali. Ideile progresiste propagate în teza sa de doctorat, care făcuse o excelentă impresie auditoriului, vor fi amplificate mai târziu cu ocazia unor călătorii efectuate în Italia, unde va conferenția în mari centre universitare despre *Originea daco-romană a poporului român și despre Bogățiile și frumusețile României între Dunăre și Carpați*.

Impresia deosebit de bună pe care a lăsat-o Ștefan Neagoe înalților prelați la Roma, privind solidele cunoștințe literar-filosofice și juridice acumulate și originalitatea ideilor formulate în scrierile sale, a determinat autoritățile papale să-i ofere un post de bibliotecar la Vatican, de altminteri deosebit de măgulitor pentru un tânăr învățacel de pe meleagurile îndepărtate ale Transilvaniei, aflată sub autoritatea despotismului habsburgic.

Deși i se deschidea o nouă perspectivă, Ștefan Neagoe a refuzat politicos oferta Vaticanului preferând să se întoarcă în țară unde dorea să devină un tribun, asemenea lui Avram Iancu, în susținerea obiectivelor majore ce stăteau în fața nației sale. Poziția sa de intelectual cu largi vederi democratice nu convenea autorităților Curții Vieneze care vedea în el un nou lider al răzvrătirii românilor, care deși majoritari în Transilvania și Banat, continuau să fie cei mai umiliți și lipsiți de cele

² L.Predescu, *Enciclopedia Cugetarea*, București, Editura Cugetarea, 1940, p. 588; Acad.RPR, *Dicționarul enciclopedic român*, vol.I(A-C), București, Editura Politică, 1962, p.683.

³ „Paloda”, nr.9, Bârlad, 28 august 1897.

⁴ Piedro Roselli, articol în „Observatore Romano”, nr.0849, 1860, p.2, col.V.
<http://www.cimec.ro> / <http://www.muzeuvaslui.ro>

mai elementare drepturi. Deoarece prigoana autorităților austro-ungare s-a intensificat asupra liderilor români, îngrădindu-le orice libertate de acțiune, mulți ardeleni au preferat să treacă linia Carpaților în România, care se constituise ca stat prin Unirea Principatelor Române la 24 ianuarie 1859, sub conducerea domnitorului, de origine bârlădeană, Alexandru Ioan Cuza. Printre aceștia se afla și proaspătul doctor în științe juridice și literare Ștefan Neagoe.

Acesta funcționează pentru scurt timp ca procuror în București, unde se simțea nevoia de cadre calificate în aceste domenii stricte pentru modernizarea structurilor statale românești. Nu se cunosc cu exactitate motivele pentru care tânărul Ștefan Neagoe a renunțat definitiv la magistratură pentru a se dedica învățământului. Primul popas în noua sa carieră didactică l-a constituit orașul Focșani, unde s-a numărat printre fondatorii în 1863 a Gimnaziului « A.I.Cuza », viitorul Liceu « Unirea », unde a ocupat funcția de director. Tot în această perioadă a condus și un pension particular până în 1866 când se va muta definitiv la Bârlad⁵. Din acest moment destinele sale se vor împleti cu cele ale orașului adoptiv până la sfârșitul vieții sale.

Ștefan Neagoe a devenit în timp o personalitate proeminentă a Moldovei Meridionale, Bârladul oferind un mediu prielnic pentru afirmarea sa ca pedagog, editor de manuale, cercetător literar, ziarist și om politic. Acest aspect a fost sesizat și de profesorul Gheorghe Vrabie care dedică un capitol special din volumul *Bârladul cultural*, meseanismului ardelen în general și raporturilor cu Bârladul în special : *« Alături de ceilalți ardeleni în frunte cu Ioan Popescu, întreprinde o frumoasă activitate culturală, ceea ce face ca Bârladul să devină unul dintre centrele importante ale Moldovei »*⁶.

Ștefan Neagoe a fost numit profesor de limba română și limba latină la cursul inferior și apoi la cursul superior al Liceului « Gheorghe Roșca Codreanu ». Clasă real Codreanu înființat în 1846 ca urmare a donației boierului patriot Gheorghe Roșca Codreanu, și care funcționa pe lângă singura școală publică primară de băieți din Bârlad, a suferit modificări esențiale în ultimele două decenii, fiind ridicat la rangul de gimnaziu (1858) și apoi transformat în liceu, conform prevederilor Legii Instrucțiunii Publice din 1864⁷.

În momentul sosirii sale la Bârlad, datorită activității susținute de profesorul Ioan Popescu, originar din Coaș-Maramureș, refugiat aici după înfrângerea revoluției de la 1848, funcționau 7 școli primare iar în județul Tutova 30 de școli sătești. Liceul avea de unde să-și recruteze candidații.

Ștefan Neagoe a predat cu pasiunea marilor dascăli cele două materii, 27 de ani, până la pensionare în 1893. Un fost elev, cunoscutul publicist de mai târziu, Nicolae Petrașcu, rememora cu nostalgie orele de limbă latină prin care strălucitul dascăl încerca să inspire elevilor admirația față de această limbă care a stat la baza

⁵ *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, Editura Academiei RSR, 1979, p. 611.

⁶ Gh.Vrabie, *Bârladul cultural*, p.103; vezi și Marin Vătavu, *Gheorghe Vrabie și meseanismul ardelen*, p. 228-229.

⁷ *Legea Instrucțiunii din 1864* în *Anuarul oficial al Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice* (în continuare MCIP), 1889, p. 126.

tuturor limbilor romanice, deci și a limbii române : « El se plimba prin clasă cu voiciune de colo până colo, repetând neconținut legile gramaticii latine, ca să le facă să intre în capul elevilor; iar când vedea pe unul aplicându-le greșit îl auzai exclamând ca un învins : sacra simplicitas ! »⁸.

Contemporanii îi apreciau corectitudinea, finețea, conștiinciozitatea, tactul pedagogic. « *Avea totuși un defect - era prea bun. Bunătatea lui era exploatată de toți acei mai pricepuți, la curs, la examen și mai ales la... teză. Neputând ofensa - ierta. Neputând lovi în amorul propriu - moraliza* »⁹. Manifesta multă înțelegere pentru elevi, având încredere în multiplele lor posibilități intelectuale. Ca și ceilalți confrați de breaslă era conștient de înalta misiune ce revine școlii în « *luminarea poporului* ». Ei iubeau școala, credeau în ea, își sacrificau timpul, energia, banii pentru a vedea cât mai repede roadele civilizației ale învățământului. În această direcție, Constantin Esarcu, unul dintre fondatorii *Societății pentru învățătura poporului român*, sublinia : « *Interesele permanente și viitoare ale nației se tratează, se dezbat, se află în școli. Acolo se prepară libertatea, acolo justiția, acolo ordinea, acolo stabilitatea și progresul, acolo mărirea, demnitatea și gloria nației* »¹⁰. Dincolo de un anumit idealism care caracteriza această generație de intelectuali în ceea ce privește rolul mesianic al școlii, trebuie subliniată pasiunea cu care au dus lupta pentru dezvoltarea învățământului.

Printre primele secții care se vor înființa în țară ale *Societății pentru învățătura poporului român*, se numără și cea de la Bârlad, în 15 februarie 1867, având în frunte pe Ioan Popescu, Ștefan Neagoe și Panaite Chenciu¹¹. Cea mai mare realizare a *Societății pentru învățătura poporului român* a fost înființarea școlilor normale de învățători ale secțiilor din Bucureși, Ploiești, Focșani și Bârlad. La 29 noiembrie 1870 datorită activității perseverente a unui grup de intelectuali bărlădeni, în frunte cu Ioan Popescu și Ștefan Neagoe, a căror activitate social-obștească se va împleni timp de trei decenii, se inaugurează la Bârlad **Școala Normală**, printre primele instituții de acest gen din țară, urmând după cea din Iași (1855), București (1867), Ploiești (1868) și Focșani (1870)¹².

Apelul făcut cadrelor didactice de la Liceul « Codreanu » în vederea predării unor cursuri și în cadrul Școlii Normale s-a bucurat de un succes deplin. Printre cadrele care timp de 4 ani au predat gratuit în noul edificiu cultural bărlădean s-a numărat și Ștefan Neagoe. Începând cu anul școlar 1875- 1876, Școala Normală din Bârlad a trecut în subvenția statului, având ca director pe Ioan Popescu. Ștefan Neagoe, deși legat în primul rând de Liceul Codreanu, a continuat să predea limba română și în cadrul Școlii Normale, bucurându-se de același binemeritat prestigiu¹³.

⁸ N.Petrașcu, *Amintiri*, în I.Antonovici, *Un dascăl ardelean la Bârlad -Ioan Popescu*, Huși, 1928, p.103.

⁹ „Paloda”, anul XVII, nr.22, Bârlad, 26 noiembrie 1896.

¹⁰ „Ordinea”, 9 august, 1866.

¹¹ Mircea Ștefan, *Începuturile Societății pentru învățătura poporului român*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1967, p.179.

¹² „Semănătorul”, anul I, nr.11, Bârlad, decembrie, 1870.

¹³ Anuarul oficial al MCIP, pe anul 1883, București, p. 98.

Încadrându-se în preocupările generației sale, privind redactarea diferitelor manuale școlare, Ștefan Neagoe a întocmit o *Gramatică a limbii române* pentru elevii din ciclul gimnazial. Desigur că redactarea unui astfel de manual cerea erudiție și multă răbdare, trăsături care nu lipseau din personalitatea profesorului bârlădean. Ediția I a apărut la Bârlad în Tipografia « Unirea », în 1869, în 5000 de exemplare, fiind primită cu căldură în toate școlile publice din diferitele zone ale țării « semn că trebuința unei cărți didactice de această specie era simțită pentru toate școlile noastre »¹⁴.

Ediția a II-a din 1870 a fost autorizată de Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice : «Considerând că opul despre care e vorba este foarte bun pentru clasele gimnaziale și primare, din câte există până astăzi, Consiliul permanent de instrucțiune apreciază a se aproba ca, carte didactică pentru clasele primare și gimnaziale »¹⁵. Valoarea certă a lucrării se exprimă în cele 11 reeditări îmbunătățite a *Gramaticii limbii române*, semnată de profesorul bârlădean Ștefan Neagoe. Noile ediții analizau sistematic etimologia și sintaxa limbii române. Scopul acestei *Gramatici* era « de a facilita pe cât mi-au permis putința – amintea Ștefan Neagoe în *Precuvântarea* la ediția a V-a din 1878 - studiul limbii române în școlile noastre »¹⁶.

Cu modestia care-l caracteriza, autorul subliniază: « Nu am pretențiunea de a fi creat o nouă Gramatică - singurul merit al meu ar putea fi, că pe lângă o îndelungată practică și experiență în propunerea gramaticii, m-am servit de opere deja cunoscute publicului român, consultând, în lucrarea mea, cele mai bune gramatici ale distinșilor noștri literați, din care apoi am combinat prezentul manual școlastic pe cât s-a putut mai complet pentru uzul școlilor secundare »¹⁷. În fața sistemelor controversate în fonetică autorul reușește să se situeze pe o poziție intermediară, împletind judicios etimologismul cu fonetismul. Prima ediție cuprindea numai partea etimologică și aceea incompletă, în 1874 s-a adăugat sintaxa, iar în 1884 un capitol de fonologie, ortografie academică și o schiță literară asupra alfabetului chirilic.

Cunoscutul istoric Gheorghe Ghibănescu a realizat o analiză minuțioasă asupra numeroaselor ediții ale *Gramaticii* lui Ștefan Neagoe, apreciindu-se unele calități ale manualului, dar se sugerau și unele lipsuri: regulile erau lungi, exemplele puține, diviziunea sintaxei în două părți, generală și specială era nepractică, folosirea excesivă pentru etimologie a *Gramaticii* lui G.I.Munteanu, apărută în 1860, la Brașov, stilul bombastic etc.¹⁸

Dincolo de unele observații stipulate în presa de specialitate manualul de *Gramatică a limbii române* pentru uzul școlilor secundare a lui Ștefan Neagoe rămâne o contribuție valoroasă la dezvoltarea mijloacelor didactice necesare procesului de învățământ.

¹⁴ Ștefan Neagoe, *Precuvântare la Gramatica limbii române*, ediția a V-a, 1878.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ Gh.Ghibănescu, *Gramatica limbii române pentru clasele gimnaziale, de Ștefan Neagoe*, ediția a IX-a adăugită și îmbunătățită, în „Gheorghe Lazăr”, anul II, nr.8, 1888, p. 302-304.

Erudiția profesorului Ștefan Neagoe s-a manifestat plenar în domeniul cercetării literaturii române vechi, expresie a admirației sale față de tezaurul culturii naționale, cu atât mai mult cu cât lipseau studiile de specialitate la acea vreme. Îndelungata stăruință cu care cerceta scrierile vechi i-au adus satisfacția descoperirii unui manuscris în literatura populară a popii Ion Românul din Sânpetru¹⁹, care cuprindea variantele cele mai vechi din *Alexandria*, *Albinușa*, *Rojdanicul*, *Floarea Darurilor*, în total 31 de povestiri istorice și pilde numeroase, diverse scrieri vechi filosofice și teologice. Manuscrisul bilingv, jumătate în limba română, jumătate în limba slavonă a fost copiat de popa din Sânpetru în 1620. Această culegere reconstituie o mărturie a scrisului în limba română, la începutul secolului al XVII-lea, cu interesante particularități filologice, arătând limpede preocupările spirituale ale românilor, din acele timpuri. Ștefan Neagoe l-a descoperit printre cărțile tatălui său, Dumitru Neagoe.

Înțelegând deosebita valoare filologică a manuscrisului, după un studiu atent, Ion Bianu l-a publicat în revista « Columna lui Traian » în 1883. Manuscrisul a intrat în circulație sub numele de *Codex Neagoeanus* și a atras atenția numeroșilor experți²⁰.

Munca la catedră, cât și cea de cercetare științifică au fost dublate de pasiunea către publicistică. Alături de Ioan Popescu, Ștefan Neagoe se numără printre fondatorii primei tipografii bărlădene, în anul 1869, intitulată sugestiv « Unirea »²¹. La 27 septembrie 1870 apărea primul periodic la Bârlad, « Semănătorul »²², printre redactori numărându-se și Ștefan Neagoe. Numeroasele articole relevau aspecte privind viața social-politică și culturală, atât la nivelul județului Tutova, cât și unele aspecte generale la nivelul țării. După 6 ani ziarul și-a încetat activitatea, deschizând drumul altor publicații bărlădene.

În 5 februarie 1881, Ștefan Neagoe a inițiat un nou ziar de pe poziții liberale, intitulat « Paloda ». Rememorând atmosfera entuziastă în care s-au pus bazele noii publicații, într-un articol apărut câțiva ani mai târziu, se sublinia : « Era prin 1881, un frig teribil, un ger de crăpau pietrele. În odăița mică, dar caldă, caldă ca inimile fondatorilor, se strânsese mănunchiul cel mai ales de tineri și sub inspirațiunea entuziastă și patriotică a regretatului profesor Ștefan Neagoe s-au pus bazele unui ziar care să predice adevărul și să distrugă abuzul și nedreptatea »²³.

În corespondența cu Gheorghe Bariț, eminentul cărturar ardelean refugiat la Iași, Ștefan Neagoe preciza scopul și ideologia ziarului : « Te avertizez că în Bârlad apare un ziar hebdomadar – Paloda – în localitatea noastră aparțiunea sa a făcut o nespusă impresiune de bine. Vă rog a-i urmări ideile – este ziarul exclusiv al meu.

¹⁹ Azi, sat în comuna Sântămăria-Orlea, județul Hunedoara.

²⁰ Gh.Vrabie, *o.p. cit.*, p.104.

²¹ Gr.Crețu, *Tipografiile din România de la 1801 până astăzi*, 1910, p. 24.

²² „Semănătorul”, anul I, nr.12, 27 septembrie 1870; vezi și Oltea Rășcanu Gramaticu, *Începuturile presei bărlădene, ziarul „Semănătorul”*, în *Bârladul odinioară și astăzi. Miscelaneu*, București, vol.I, 1980, p. 153-161.

²³ „Paloda”, nr.27, Bârlad, 1899; vezi *Istoria Bârladului*, Ediția a II-a, vol.I, editat de Oltea Rășcanu Gramaticu, Editura Sfera, Bârlad, 2002, p.324.

Principiile lui sunt eminamente liberale – românismul »²⁴. În continuare se accentua asupra necesității criticării « *șarlatanismului și a apucăturilor fanariotice, deprinderi de care este infectat aerul țării noastre* »²⁵.

Conștient de responsabilitatea care revine intelectualului patriot, Ștefan Neagoe menționează în încheiere : « Dumneata știi, scumpul meu d-l Bariț că personal nu aș avea trebuință de a-mi aprinde în cap. Dar ce să fac ? Nu mă rabdă inima – lumea e sătulă de monopol politic »²⁶. Obiectivele ziarului erau lupta pentru democrație și liberalism, preocupări pentru situația țaranului, a învățământului în general, încurajarea unor producții literar-artistice locale. Într-o corespondență către directorul ziarului « Observatorul », în ianuarie 1888, Ștefan Neagoe își exprima sincera compasiune față de măsurile represive luate față de românii din Transilvania de către guvernul de la Budapesta. În același timp, Ștefan Neagoe nutrea convingerea sinceră că toate chinurile îndurate nu vor putea opri poporul român în nobila dorință de făurire a unui stat unitar : « *Mie însă îmi place să fiu optimist pentru părțile de dincolo, locuite de români, că niciodată nu vor pieri. Și iată pentru ce : acolo e viața, e inima, abnegațiune, luptă sinceră și iarăși sinceră* »²⁷.

Până în 1893, Ștefan Neagoe a condus cu pasiune și devotament ziarul « Paloda », în strânsă colaborare cu patronul tipograf George Catzafany, până la pensionarea sa²⁸. Referindu-se la această perioadă Theodor Riga, viitorul conducător al ziarului, își amintea trăsăturile de caracter ale decanului presei bărlădene : « Cinstea și probitatea erau încadrate în sufletul său și devotamentul sincer și leal al bravului ziarist a fost cununa de lauri a distinsului cetățean »²⁹.

Ziarul a cunoscut o nouă perioadă de activitate sub auspiciile lui G.G.Ionescu (George Tutoveanu) la începutul secolului al XX-lea care imprimă un caracter literar.. În anul 1908 ziarul își încetează activitatea³⁰. Pe linia vechilor obiective, trasate de inițiatorul ziarului Ștefan Neagoe, s-a continuat propaganda în favoarea românilor aflați sub asuprirea Coroanei austro-ungare. În sprijinul Mișcării Memorandistice (1892-1894) au apărut numeroase articole în care se sublinia cu claritate : « *Românii din Transilvania își au drepturile lor seculare pe care nici un popor din Europa nu*

²⁴ *Corespondența lui Ștefan Neagoe către Gheorghe Barițiu*, mss., 1009, apud Gh.Vrabie, *op.cit.*, p. 109; *Corespondența lui G.Bariț*, București, 1969; *George Bariț și contemporanii săi*, București, Editura Minerva, 1987, vol.III, p. 287.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ Cf. Gh.Vrabie, *op. cit.*, p.106.

²⁸ Între 15 martie 1884 și 25 iunie 1892 ziarul apare sub numele de „Tutova”.La 4 august 1905 se schimbă subtitlul : Organ al Societății „Studentilor Tutoveni”, car, la rândul-i, devine, la 29 septembrie 1905, Organ al intereselor generale. Ziarul nu a apărut între 7 aprilie -23 iunie 1905.

²⁹ „Paloda”, nr.9, Bârlad, 28 august, 1897.

³⁰ *Vezi Istoria Bârladului*, ediția a II-a, vol.I, editat de Oltea Râșcanu Gramaticu, Editura Sfera, Bârlad, 2002, p. 324-325; Oltea Râșcanu Gramaticu, *Pagini din istoria presei bărlădene. Începuturile presei bărlădene*, în „Acta Moldaviae Meridionalis”, Anuarul Muzeului Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui, XXII-XXIV, vol.II, 2001-2003, p.829-840.

*le poate contesta, cu atât mai puțin maghiarii. Românii își au limba lor, literatura, religiunea și moravurile lor înrădăcinate adânc în sângele lor »*³¹.

Publicația bărlădeană a luat apărarea țăranilor răsculați în 1894, dar mai ales în 1907, în articole sugestiv intitulate: *Guvernul față de țăranul român, Săteanul nostru și cauzele răscoalelor* (1894), *File triste, Revoltele și devastatorii, Boierii în Parlament* (1907). Activitatea desfășurată un sfert de secol în jurul ziarului « Paloda », de o serie de intelectuali bărlădeni în frunte cu Ștefan Neagoe, a creat atmosfera favorabilă scoaterii celor două reviste « Paloda literară » și « Făt-Frumos » sub egida poetului George Tutoveanu, Corneliu Moldovan și Athanasie Mândru, deosebit de apreciate de Nicolae Iorga³².

Meritele certe ale lui Ștefan Neagoe în viața cultural-politică a Bârladului era astfel evidențiate în paginile ziarului al cărui ctitor a fost: « *Ca decan al presei bărlădene și fondator al ziarului « Paloda », el a propagat în toată viața sa patriotismul și principiile liberale pentru poporul din orașul Bârlad și județul Tutova. Și dacă Bârladul a devenit o citadelă liberală se datorește mai mult lui și scrierilor sale. Departe de a profita de pe urma acestei chestiuni arzătoare, el din contra a fost sacrificat »*³³.

Pensionarea profesorului Ștefan Neagoe cât și retragerea sa de la conducerea ziarului « Paloda » au fost sărbătorite cu sobrietatea cuvenită unui spirit ales. Articolul *O despărțire dureroasă* consemnează acest eveniment: « Devotamentul ce și-a depus acest bărbat în exercițiul înaltei sale misiuni, bunătatea și probitatea sa, au lăsat atâtea suveniruri frumoase, atât între colegi, cât și între elevi, încât când și-a terminat ultima sa lecțiune, luându-și adio de la elevii săi, momentul a fost sfâșietor și pentru elevi și pentru bătrânul profesor »³⁴. În continuare se relatează cuvântul elevului Cezar Pascu din clasa a VII-a: « Liceul Codreanu și în special noi elevii ne-am mândrit avându-vă în numărul profesorilor noștri, dar acum când ne părăsiți nu ne rămâne decât regretul în inimi și recunoștința eternă în mințile noastre »³⁵.

Pentru distinsa activitate desfășurată la catedră și în viața social-obștească, profesorul Ștefan Neagoe a obținut decorația *Benemerenti* și ordinul *Coroana României*. În calitate de consilier comunal, Ștefan Neagoe s-a preocupat de ridicarea nivelului cultural-științific al cetățenilor, de diferite probleme edilitare.

După o lungă suferință, în ziua de 21 august 1897 Ștefan Neagoe a încetat din viață, fiind înhumat în cimitirul « Eternitatea » din Bârlad³⁶. Profesorul Constantin Măndrescu în necrologul rostit elogia înaltele virtuți ale celui care a slujit cu venerație școala: « *E unul dintre puținii bărbați care și-a consacrat în viață întreaga activitate*

³¹ „Paloda”, anul XII, nr.8, Bârlad, 22 august 1893; vezi și Vasile Netea și C.Gh.Marinescu, *Liga Culturală și Unirea Transilvaniei cu România*, Iași, Editura Junimea, 1978, p. 161.

³² Nicolae Iorga remarcă: „Astăzi sunt trei reviste tinere care înfățișează curentul cel nou în literatura și cugetarea românească (curentul semănătorist – n.n.), «Făt-Frumos» din Bârlad stă la mijloc între «Semănătorul» bucareștean și «Luceafărul» de la Budapesta («Făt-Frumos», I, 1, 15 martie 1904, p. 225)

³³ „Paloda”, anul XV, nr.22, 26 noiembrie 1896.

³⁴ *Ibidem*, anul XII, nr.14, 3 octombrie 1893.

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ Traian Nicola, *Liceul „Gheorghe Roșca Codreanu” Bârlad. Monografie*, Iași, 1971, p. 308-309; idem, *Valori spirituale tutovene. Biobliografii*, vol.5 (M-P), Editura Sfera, Bârlad, 2003, p.253-256.

---

pentru fericirea și prosperitatea neamului nostru, pe toate tărâmurile a căutat să facă numai bine și puțin sunt aceea care din relațiunile avute cu dânsul, cât a fost în viață, să nu fi câștigat ceva – cât de puțin – din cuvintele-i pline de bunătate, din folositoarele lui povețe »³⁷.

Ștefan Neagoe, alături de Solomon Haliță, Panaite Chenciu, Stroe Belloescu, și-a adus contribuția strălucită pe altarul învățământului, constituind un moment de referință în analele Colegiului Național « Gh. Roșca Codreanu » și ale orașului Bârlad.

---

³⁷ Simion Mândrescu, *Moartea profesorului Ștefan Neagoe*, în „Paloda”, Bârlad, nr.9, 28 august 1897; „Vocea Tutovei”, anul I, nr.27, Bârlad, 31 august 1897, p. 1.